

Дмитро МУЛА
здобувач вищої освіти ОС «магістр»,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»,
Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»,
м. Кам'янець-Подільський

РОЛЬ ДЕРЖАВИ У ФІНАНСОВОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПЕНСІЙНИХ ВИПЛАТ ГРОМАДЯН НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ПРОВЕДЕННЯ ПЕНСІЙНОЇ РЕФОРМИ

Кожна цивілізована держава здійснює політику, спрямовану на створення системи соціального забезпечення та охорони здоров'я, працевлаштування населення, підтримку незабезпечених громадян, недопущення соціальних конфліктів і потрясінь у суспільстві тощо [1]. Джордж Стігліц писав, що завданням уряду є не досягнення надвисоких показників в економіці, не економічний розвиток, а гарантування стабільного соціального захисту населення, складовою якого є пенсійне забезпечення.

Пенсійне забезпечення є важливою складовою соціально-економічної стратегії держави, тому її удосконалення – необхідна умова створення ефективної системи соціального захисту непрацездатної частини населення. Пенсійне забезпечення має діяти як за принципами соціальної справедливості, так і за страховими принципами: всі громадяни мають право на пенсійне забезпечення, проте громадяни, які сплачують більші внески або працюють довше за інших, мають право й повинні отримувати більш високу пенсію [2].

В умовах демографічної кризи й старіння населення проблема системи пенсійного забезпечення громадян на теперішній час є досить актуальною. Працездатне населення в Україні постійно зменшується, а чисельність людей пенсійного віку – зростає. Саме з цим пов'язане повільніше зростання пенсій, ніж заробітних плат.

Природне скорочення населення, характерне для всіх європейських держав, у нашій країні посилюється міграцією населення. Ми втрачаємо українських трудових мігрантів – і ми втрачаємо їхні заробітки, які моли б також стати базою для відрахувань до Пенсійного фонду України [3]. Особливо велика хвиля міграції громадян із нашої країни проявилася у 2022 році, у зв'язку з військовими діями, які почалися на початку року. Введення військового стану в країні стало ще одним викликом для українського суспільства, який має негативні наслідки для національної економіки і для вітчизняної пенсійної системи.

Як відомо, в більшості країн світу розвинуті усі три рівні пенсійного забезпечення. В Україні наразі діє лише перший рівень – так звана солідарна система. З одного боку, держава гарантує, що кожен пенсіонер отримає пенсію, проте з іншого – передбачені державою виплати є занадто низькими. Третій рівень – недержавне пенсійне забезпечення, також маж практичне застосування в Україні, але на даний час не користується популярністю серед населення.

На 01.01.2023 на обліку в Пенсійному фонді України перебувало 10 687,9 тис. пенсіонерів, що на 153,2 тис. осіб менше порівняно із 01.01.2022. Середній розмір пенсії на 01.01.2023 становив 4 622,59 грн, що на 631,06 грн, або 15,8%, більше ніж на 01.01.2022. Мінімальна пенсія за віком зросла з 1 934,00 грн на 01.01.2022 до 2 093,00 грн на 01.01.2023.

Пенсійні виплати в розмірі від 2 001 грн до 3 000 грн отримували 4 067,6 тис. осіб (38,1% загальної чисельності пенсіонерів), та від 3 001 грн до 4 000 грн – 2 515,6 тис. осіб (23,5% загальної чисельності пенсіонерів) [4].

Загальна чисельність застрахованих осіб у грудні 2022 року становила 10,8 млн осіб, з яких найманих працівників – 8,6 млн осіб.

Із 8,6 млн найманих працівників у грудні 2022 року 1 620,7 тис. осіб отримували заробітну плату менше мінімальної (6 700 грн), з них 308,9 тис. осіб – працівники бюджетної сфери. Частка таких осіб у загальній чисельності найманих працівників збільшилась з 11,5% у грудні 2021 року до 18,8% у грудні 2022 року. Порівняно з груднем 2021 року чисельність осіб, у яких рівень заробітної плати менше мінімального розміру заробітної плати, збільшилась на 497,2 тис. осіб [4].

Загальна сума видатків бюджету фонду сягає 594,2 мільярда гривень, при цьому з яких власні надходження становлять 386,5 мільярда гривень. У 2022 році з Державного бюджету України виділено асигнувань Пенсійному фонду України на загальну суму 232,9 млрд. грн. [4].

Зважаючи на те, що бюджет Пенсійного фонду України щороку стає більш дефіцитним, в країні було здійснено додаткові заходи реформування пенсійної системи, що включили у себе поступове підвищення пенсійного віку та мінімального страхового стажу, необхідного для призначення пенсії, а також введення обмежень для певних категорій пенсіонерів [5].

Якщо порівнювати з європейськими країнами, то величина середньої пенсії в нашій країні набагато нижча і вона не може забезпечити всі необхідні потреби громадян. Варто зазначити, що в Україні майже 62% громадян пенсійного віку отримують пенсійні виплати у розмірі менше 4000 грн., то можна зробити висновок, що рівень пенсійного забезпечення українських пенсіонерів досить низький.

У зв'язку з цим вирішення питань пенсійного забезпечення українських пенсіонерів, підвищення розмірів пенсій стають першочерговими для основних фінансових інститутів держави. Пошук нових джерел фінансування пенсійної сфери, запровадження нових видів пенсій, формування системи захисту пенсійних активів накопичувальних пенсійних програм, створення оптимального механізму управління системою пенсійного забезпечення є пріоритетними напрямками подальшого реформування вітчизняної пенсійної системи.

Перелік використаних джерел:

1. Попова В.М. Соціальні права людини – основа соціальної держави. *Ефективність державного управління*. 2013. Вип. 37. С. 70-75.
2. Даценко В.В. Пенсійне страхування в фінансовій системі держави: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08 / В.В. Даценко; ДВНЗ «Укр. акад. банк. справи Нац. банку України». Суми, 2011. 20 с.
3. Піщуліна О., Коваль О., Бурлай Т. Фінансові, соціальні та правові аспекти пенсійної реформи в Україні. Світовий досвід та українські реалії. К.: Центр Разумкова: Видавництво «Заповіт», 2017. 453 с.
4. Офіційний сайт Пенсійного фонду України: [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.pfu.gov.ua/>
5. Фисун І.В., Яремченко Л.М., Яріш О.В. Фактори розвитку недержавного пенсійного страхування в Україні: математичне обґрунтування. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2017. Вип. 24(2). С. 109-113.